

Grau en Dret
Treball de fi de Grau (21067/22747)
Curs acadèmic 2021-2022

GUIA DE BONES PRÀCTIQUES EN MATÈRIA D'ACORD EXTRAJUDICIAL DE PAGAMENTS, CONCURS CONSECUTIU I EXONERACIÓ DEL PASSIU INSATISFET

**ESTUDI, ANÀLISI JURISPRUDENCIAL I LA SEVA
APLICABILITAT**

Sara Yunshu Mariné Vallverdú

NIA: 206528

Tutora:

Ayllen Gil Seaton

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

Clínica Jurídica

Maig 2022

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, *Sara Yunshu Mariné Vallverdú*, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en sóc l'únic autor, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Com a autor/a de la memòria original d'aquest Treball Fi de Grau autoritzo la UPF a dipositar-la i publicar-la a l'e-Repository: Repositori Digital de la UPF, <http://repositori.upf.edu>, o en qualsevol altra plataforma digital creada per o participada per la Universitat, d'accés obert per Internet. Aquesta autorització té caràcter indefinit, gratuït i no exclusiu, és a dir, sóc lliure de publicar-la en qualsevol altre lloc.

Sara Yunshu Mariné Vallverdú
A 14 de maig de 2022, l'Aleixar

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull agrair a la meva mare, Imma, per tot el suport que m'ha proporcionat durant el desenvolupament d'aquest projecte.

En segon lloc, vull agrair al Sr. Miguel Angel Salazar García i al Sr. Borja Pardo Ibáñez, per concedir-me una entrevista, que permet introduir informació interessant i rellevant per a la investigació.

Per últim, vull agrair a la meva tutora Ayllen Gil Seaton per les pautes orientatives que m'ha proporcionat.

RESUM

Les dades mostren com, sobretot a partir de l'inici de la crisi econòmica i financera del 2008 i que actualment persisteix a Espanya, el concurs de creditors, i en particular, el de persones físiques va començar a tenir importància.

El present treball es divideix en dues grans parts: per una banda, l'anàlisi de la "Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet" realitzada pel Grup de treball CEJFE sobre segona oportunitat des d'una perspectiva teòrica. Per altra banda, s'intenta veure a través d'anàlisi jurisprudencial l'aplicabilitat d'aquesta Guia i la transcendència que ha tingut en la matèria.

La principal conclusió és que, tot i que les recomanacions, advertiments i bones pràctiques que s'exposen a la Guia són útils i faciliten el desenvolupament del procediment de Segona Oportunitat, no es pot establir una relació causa-efecte entre la seva publicació i un canvi de criteris en pronunciaments judicials, i això és perquè no és un document vinculant.

Paraules clau: persona física, concurs de creditors, segona oportunitat i exoneració del passiu insatisfet, Guia de bones pràctiques.

ABSTRACT

The data show how, especially since the beginning of the economic and financial crisis of 2008 and which currently persists in Spain, the bankruptcy of creditors, and in particular, the bankruptcy of individuals began to be important.

This paper is divided into two main parts: on the one hand, the analysis of the "Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet" carried out by the CEJFE Working Group on Second Chances from a theoretical perspective. On the other hand, it is tried to see through jurisprudential analysis the applicability of this Guide and the importance that it has had in the matter.

The main conclusion is that, although the recommendations, warnings and good practices set out in the Guide are useful and facilitate the development of the Second Chance procedure, a cause-and-effect relationship cannot be established between the publication of the Guide and a change of criteria in court rulings, and this is because it is not a binding document.

Keywords: natural person, bankruptcy, second chance and exemption from unsatisfied liabilities, Good Practice Guide.

TAULA DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ	2
2. ANÀLISI DES D'UN PUNT DE VISTA TEÒRIC DE LA GUIA	5
2.1. Referències generals	5
2.2. Contextualització	6
2.3. Justificació, motivació i necessitat	7
2.4. Contingut	8
2.4.1. Fase 1. Acord extrajudicial de pagaments	8
2.4.2. Fase 2. Concurs consecutiu	10
2.4.3. Fase 3. Benefici de l'exoneració del passiu insatisfet	11
2.5. Propostes de bones pràctiques de la Guia	13
2.5.1. Fase 1. Acord extrajudicial de pagaments	13
2.5.2. Fase 2. Concurs consecutiu	14
2.5.3. Fase 3. Benefici de l'exoneració del passiu insatisfet	16
2.6. Aportació de la Guia	18
3. ANÀLISI DES D'UNA PERSPECTIVA PRÀCTICA DE LA GUIA	19
3.1. Investigació jurisprudencial: apunts metodològics	19
3.2. Investigació jurisprudencial: resultats	20
4. CONCLUSIONS	24
5. BIBLIOGRAFIA	28
6. ANNEXOS	30

ABREVIATURES

AEP: Acord extrajudicial de pagaments

AP: Audiència Provincial

Art.: Article

Arts.: Articles

BEPI: Benefici de l'exoneració del passiu insatisfet

CC: Codi Civil

CEJFE: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

CGPJ: Consell General del Poder Judicial

JPI: Jutjat de Primera Instància

La Guia: "Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet"

LAJ: Lletrat de l'Administració de Justícia

LC: Llei Concursal

LEC: Llei d'Enjudiciament Civil

Llei de Segona oportunitat: Reial decret llei 1/2015, de 27 de febrer, pel qual es regula el mecanisme de segona oportunitat per a les persones físiques no empresàries

RD: Reial Decret

RDL: Reial Decret Llei

SAP: Sentència Audiència Provincial

ss.: següents

STS: Sentència del Tribunal Suprem

TRLC: Text Refós de la Llei Concursal

1. INTRODUCCIÓ

La crisi econòmica i financera que es va iniciar a Espanya des del 2007-2008, i que se segueix patint a dia d'avui, agreujada a més, per la crisi sanitària de la COVID-19, ha portat a moltes persones físiques i jurídiques i professionals autònoms a una situació de no poder fer front a les seves obligacions financeres corrents, situació que ha fet que el concurs de creditors sigui un procediment que ha agafat força des d'aquestes dates fins a dia d'avui.

Tal i com indica García (2018), el fracàs empresarial¹ és un problema que, per les seves repercussions socioeconòmiques, és de gran interès tant en àmbit professional com acadèmic. Així mateix però, cal remarcar que per al present treball, aquest fracàs empresarial té rellevància pels efectes que provoca als empleats (o més ben dit, aturats) d'aquestes empreses, i també afegeix el mateix autor que aquesta fallida equival a més de 6 milions d'aturats, ja que amb l'inici de la crisi a Espanya (el segon trimestre de 2008) es van tancar unes 100.000 empreses i es van perdre paral·lelament 1.227.000 llocs de treball. És evident, doncs, que a partir d'aquí es comencen a notar els efectes de la crisi a l'hora de fer front a les obligacions financeres, no només de les empreses, sinó també dels acomiadats, que com s'ha indicat anteriorment, avui en dia persisteixen.

El concursat persona física era un protagonista aliè en l'àmbit concursal, ja que la redacció de la Llei Concursal de 2003 (Llei 22/2003, de 9 de juliol, en endavant, LC) semblava fonamentalment pensada per regular les persones jurídiques, en concret, les societats de capital (Pérez, 2021). Tenint en compte que vivim a una societat globalitzada de consum, la importància del concursat persona física en el pla concursal ha canviat des de llavors. A més, s'ha de tenir en compte que el seu règim front al de les persones jurídiques és diferent.

Quan es liquida una persona jurídica, aquesta queda dissolta i tal i com ja exposaven Carles i Cuesta al 2013, els creditors no tenen contra qui dirigir-se per poder cobrar els seus crèdits, que esdevenen definitivament incobrables. Per contra, els mateixos autors afegeixen que, si el deutor és una persona natural i s'ha liquidat el seu patrimoni però tot i així no s'han pogut pagar tots els deutes, aquests deutes segueixen vius i respondrà no només amb els seus béns presents, sinó també amb els futurs, ja que com explica Pérez (2021), l'article 1911 CC no coneixia d'excepcions.

¹ Aquest entorn de rescissió econòmica té la seva incidència en el fracàs empresarial per les menors ventes a causa de la retracció de l'activitat econòmica, l'esgotament del crèdit i la falta de liquiditat, provocant un augment d'empreses que tanquen. Per obtenir més informació, veure Garcia (2018).

És per aquest motiu que Gadea (2020) i Pérez (2021) indiquen que aquesta situació es va mantenir fins que el legislador va importar la figura del benefici de l'exoneració del passiu insatisfet, elaborant la primera norma que el regula, la Llei 14/2013, de 27 de setembre, de suport als emprenedors i la seva internacionalització, però Gadea (2020) matisa que no és fins l'aprovació del RD-Llei 1/2015, de febrer i la posterior Llei 25/2015, de 28 de juliol, de mecanisme de segona oportunitat, que es regula el BEPI per a qualsevol deutor persona natural, empresari i no empresari.

Les dades mostren com a Espanya, des del 2014 hi va haver 716 concursos de persones físiques i han continuat en augment fins a arribar al 2021, que ja n'hi va haver 13.943. En particular, Catalunya va ser amb escreix la comunitat autònoma on hi ha hagut més concursos de persones físiques el darrer any, seguida de la Comunitat de Madrid i Andalusia (dades del CGPJ, 2021)². Aquest augment dels concursos a Catalunya, com comenta a l'entrevista el Sr. Salazar (2022)³, és per la voluntat d'unificar criteris, de divulgar, de constatar i elaborar la Guia, de publicar-ho, d'estendre-ho a molts espais, a diferència d'altres comunitats autònomes on aquesta no s'ha informat tant.

Així mateix, afegir que l'anàlisi estadística duta a terme per part de L'Observatori de la Insolvència Personal (2021)⁴ mostra al seu estudi com en un total de 92 casos, a un 95,65% s'ha concedit al deutor el benefici de l'exoneració mentre que a un 4,35% els ha sigut denegat.

Actualment, la regulació processal del mecanisme de la segona oportunitat és troba a la Llei Concursal (LC), i el posterior Real Decret Legislatiu 1/2020, de 5 de maig, pel que s'aprova el text refós de la Llei Concursal (en endavant, TRLC).

A més, no es pot obviar l'existència de la Directiva (UE) 2019/1023 de 20 de juny de 2019⁵, que es va publicar prèviament a l'aprovació i entrada en vigor del TRLC. Tant és així, que en la mateixa Exposició de Motius del mateix TRLC ja es presentava com la base idònia per escometre de forma més ordenada, clara i sistemàtica la transposició de la Directiva (UE), ja

² Per veure gràfics: annex 6.1.

³ Extret de l'entrevista realitzada el 13 d'abril de 2022.

⁴ L'Observatori de la Insolvència Personal és un òrgan adscrit a la Comissió de Normativa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocacia de Barcelona que pretén, mitjançant la creació d'un fòrum d'anàlisis, reflexió i debat, la constitució d'un espai estable de participació dels actors que intervenen en aquest àmbit, així com de divulgació i foment del mecanisme de la Segona Oportunitat.

⁵ Directiva (UE) 2019/1023, sobre marcs de reestructuració preventiva, exoneració de deutes i inhabilitacions, i sobre mesures per augmentar l'eficiència dels procediments de reestructuració, insolvència i exoneració de deutes, i per la qual es modifica la Directiva (UE) 2017/1132 del Parlament Europeu i del Consell, sobre determinats aspectes del Dret de societats (Directiva sobre reestructuració i insolvència).

que Espanya encara la té pendent de transposar (Gobierno, 2022). És per aquest motiu que hi ha el Projecte de Llei de reforma del TRLC, que actualment es troba en tramitació parlamentària i que introduirà les reformes exigides per la Directiva. Per tant, no es pot obviar, ja que modificarà la normativa de segona oportunitat, i així s'exposarà en les futures línies d'investigació del present treball.

Més concretament, el present treball pretén contribuir al desenvolupament de l'equip de treball 16 de l'any 2021-2022, que assessora un dels casos que tracta sobre el mecanisme de segona oportunitat d'una persona física no empresària per valorar si compleix els requisits per aconseguir un acord amb els creditors, o en el seu defecte, el benefici de l'exoneració del passiu insatisfet que li permetria "tornar a tenir una segona oportunitat" sense deutes pendents.

L'objectiu general del treball és fer una anàlisi exhaustiva de la "Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet," (en endavant, la Guia) realitzada pel Grup de treball CEJFE sobre segona oportunitat al juny de 2020 i d'aquesta manera, motivar la necessitat de la Guia, així com exposar el que s'ha considerat més rellevant d'aquesta. Un cop abordat el tema des d'una perspectiva teòrica, ens permet aconseguir els objectius específics, perquè només així s'està en condicions d'examinar quina és l'aportació pràctica de la Guia.

La present investigació s'emmarca dins de la Clínica Jurídica de la Universitat Pompeu Fabra (UPF). La Facultat de Dret va posar en funcionament aquesta iniciativa, de caràcter solidària i gratuïta basada en aprenentatge, recerca i també una part de servei professional d'advocacia a la societat, sobretot enfocada a persones o col·lectius vulnerables⁶. Així mateix, a través de la Clínica Jurídica, també vincula el procés de formació del futur jurista potenciant la sensibilitat social i permetent-li un primer contacte amb valors deontològics professionals (Blázquez, 2006).

A la UPF, aquest model està format per dos nivells. En primer lloc, és un servei d'orientació jurídica destinat a persones sense recursos que ho sol·liciten. Alguns casos, pel seu especial interès acadèmic i social són admesos al segon nivell on la Clínica forma un equip de treball dirigit per un/a professor/a doctor/a en Dret, on estudiants de darrer curs del Grau en Dret i un/a advocat/da expert/a en el tema el qual assumirà la defensa *pro bono* (gratuïtament)⁷.

⁶ Extret de la pàgina de la Clínica Jurídica de la UPF (<https://www.upf.edu/web/clinica-juridica/presentacio>).

⁷ *Ibid.*

Finalment, esmentar que el present projecte està dividit en dues grans parts. La primera es tracta de l'estudi des d'un punt de vista teòric de la Guia, acompanyat de la revisió bibliogràfica. La segona, consisteix en una anàlisi jurisprudencial dels temes que versa la Guia, per intentar identificar si aquesta ha pogut tenir una possible aportació o influència aplicable. A més, es complementa amb dues entrevistes realitzades a professionals de l'àmbit, d'una banda, entrevista a Miguel Angel Salazar García⁸ i per una altra, a Borja Pardo Ibáñez⁹.

2. ANÀLISI DES D'UN PUNT DE VISTA TEÒRIC DE LA GUIA

2.1. Referències generals

La Guia és un document resultant d'un estudi exhaustiu elaborat per un Grup de treball Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE) el juny del 2020 i publicada el setembre del mateix any, que té la voluntat d'ajudar i guiar als professionals i operadors jurídics de la segona oportunitat. Així mateix, també pot ser d'ajuda pels deutors i creditors que es puguin haver d'enfrontar a aquest procediment oferint les idees bàsiques d'aquest i resolent els dubtes que pugui plantejar durant el procés.

La direcció del treball va ser a càrrec del magistrat de l'Audiència provincial de Barcelona, Sr. José Maria Fernández Seijó, coordinant a professionals de la judicatura, l'advocacia, notaria i lletrats de l'Administració de Justícia, tots ells experts en aquest àmbit.

La regulació del mecanisme de la segona oportunitat es trobava a la LC, i actualment al TRLC. La present Guia tracta únicament sobre els aspectes necessaris per aquest mecanisme. En primer lloc parla sobre el Títol III de l'acord extrajudicial de pagaments i el Títol IV de les especialitats del concurs consecutiu que es troben dins del Llibre segon, del dret preconcursal. En segon lloc, exposa el Títol XI de la conclusió i reobertura del concurs de creditors i en concret, els capítols II i III, que són del benefici de l'exoneració del passiu insatisfet i de la reobertura del concurs respectivament, que es localitzen en el Llibre primer, del concurs dels creditors.

⁸ Entrevista realitzada el 13 d'abril de 2022 mitjançant videoconferència a través de Microsoft Teams. Salazar és advocat i economista, i fa quasi bé 7 anys que estan involucrats en la divulgació i aplicació de la normativa de Segona Oportunitat. A més, és un dels advocats que va participar en l'equip de treball del CEJFE de Segona Oportunitat amb la redacció de la Guia.

⁹ Entrevista presencial realitzada el 26 d'abril de 2022. Porten tant la feina com a advocats dels deutors, però també com a mediador i administrador concursal, per tant, fan les dues parts.

2.2. Contextualització

El mecanisme de segona oportunitat sorgeix per als deutors persones físiques, ja que es criticava que amb la LC que els deutes no pagats de les empreses esdevenien incobrables amb la conclusió del concurs i el tancament de l'empresa, que és la persona jurídica i que, per contra, amb el deutor persona física el deute no pagat no s'esgotava amb la conclusió del concurs, ja que regeix el principi de responsabilitat patrimonial universal de l'art. 1911 CC (Montilla, 2018).

El règim vigent en relació amb la segona oportunitat té la seva base a la Llei 22/2003, de 9 de juliol (LC). Aquesta va ser objecte de moltes reformes, tant és així que, actualment, el Preàmbul del propi Text Refós s'inicia amb:

“La història de la Llei concursal és la història de les seves reformes. És difícil trobar una Llei que, en tan pocs anys, hagi experimentat tantes i tan profundes modificacions”.

Amb aquestes reformes es va veure la necessitat d'elaborar un text refós, que ha acabat sent el Real Decret Legislatiu 1/2020, de 5 de maig, pel qual s'aprova el text refós de la Llei Concursal (TRLR), que va entrar en vigor l'1 de setembre de 2020 i per tant, els procediments s'hi van haver d'adaptar.

En la pròpia Exposició de Motius del mateix TRLR s'hi recorda que té *“la facultat de regularitzar, aclarir i harmonitzar els textos legals que s'hagin de refondre”*. Per tant, no és (o no hauria de ser) una nova regulació substantiva. No obstant, Cuenca (2020) indica que la realitat és que al TRLR, en alguns preceptes s'ha sobrepassat la finalitat pròpia d'un text refós. Alguns pronunciaments judicials¹⁰ ho constaten, fent referència que suposa un excés *ultra vires* en la delegació atorgada per procedir a la refosa, i es pot completar amb el que exposa a l'entrevista el Sr. Salazar García, sobretot en relació amb l'exoneració del crèdit públic¹¹. Tot i que el TRLR

¹⁰ Per exemple, Jutjat del Mercantil N.º 7 de Barcelona, Interlocutòria de 8 Set. 2020, Proc. 507/2018, Jutjat de Primera Instància i Instrucció d'Osca, Interlocutòria 171/2020 de 25 Nov. 2020, en base a la interpretació de la STS núm. 381/2019, de 2 de juliol de 2019, relativa a l'exoneració del crèdit públic.

¹¹ “En aquell moment, el text refós, el que estava fent era intentar posar ordre, sistematitzar qüestions que estaven una mica desordenades, explicades amb articles molt estesos o no junts en el que era el text legal de la LC, però alhora també es van produir alguns canvis, sobretot en la interpretació del que era el Text efectivament refós, i que portava a uns canvis, que a nivell pràctic eren molt importants, que en algun cas, anaven en contra del que havien estat ja pronunciaments de sentències sobretot del TS, en la sentència tan requerida de 2 de juliol de 2019. Això va generar un canvi perquè es va considerar que justament, al respecte de la possibilitat d'exoneració en el moment final amb el tema del crèdit públic, el TRLR feia un gir que no era aplicable el que venia sent aplicat i el que s'interpretava de la LC. Va sortir tota una teoria que és aplicada, aplicable i que encara s'està discutint que es l'efecte *ultra vires* que es va provocar en el TRLR. És a dir, el Govern, que no pot fer-ho perquè no era una promulgació de llei, es va excedir en algun moment a l'hora d'interpretar i redactar i permetia un canvi de criteri en l'aplicació de la norma respecte el que venia sent”.

amplia lleugerament el seu articulat i intenta reduir els buits legals que poden donar lloc a interpretacions dispars, no se superen les objeccions i llacunes de la LC, i per això encara dona lloc a problemes en la seva aplicació.

Així mateix, tal com indica la Guia, el TRLC complementa el Reial decret llei 1/2015, de 27 de febrer, pel qual es regula el mecanisme de segona oportunitat per a les persones físiques no empresàries (en endavant, llei de la segona oportunitat) i refon la LC. És per això, que el Departament de Justícia, amb el suport del CEFJE, ha considerat necessari unificar i recontextualitzar el contingut de les dues normes a través de la Guia de bones pràctiques.

La publicació d'aquesta Guia, el setembre de 2020, va ser poc després de l'aprovació del TRLC i de fet és coetània a l'entrada en vigor d'aquesta normativa, fet que ressalta que els experts en la matèria ja veien, amb la LC i també amb la novetat del TRLC, la gran necessitat d'un estudi exhaustiu pel que fa a aquesta temàtica.

2.3. Justificació, motivació i necessitat

Tal com s'ha indicat, no es pot oblidar doncs que, a la pràctica, l'aplicació de la normativa pot donar lloc a situacions d'incertesa i per tant, d'inseguretat jurídica, tant per als operadors jurídics, com els deutors i creditors que s'enfronten al procediment de segona oportunitat. És per això, que la Guia analitza les diverses disposicions legals sobre l'AEP, les especialitats del concurs consecutiu i el BEPI, incloent-hi jurisprudència en la interpretació dels articles per tal de donar unes pautes, i així evita que les llacunes de la normativa puguin donar lloc a diferents criteris d'interpretació i per tant, intenta facilitar el procés perquè sigui més àgil i eficaç.

Així mateix, la Guia exposa que l'exoneració del passiu insatisfet és una excepció a la responsabilitat patrimonial universal del 1911 CC i de la pròpia LC, i tal i com indica Cuenca (2020), se sacrifiquen els drets dels creditors a cobrar els seus crèdits. Per tant, és necessària una bona regulació, clara i precisa, per tal no reduir les seves garanties durant el procediment i també la seguretat jurídica. Per tots aquests motius, la Generalitat de Catalunya i el CEFJE van veure la necessitat d'elaborar la Guia.

2.4. Contingut

En primer lloc, la Guia es pot dividir en tres apartats, corresponents a les tres fases necessàries per obtenir el benefici de l'exoneració del passiu. Aquestes són en primer lloc l'acord extrajudicial de pagaments, en segon lloc el concurs consecutiu i finalment, l'exoneració del passiu insatisfet. Recordar que en l'epígraf "*Referències generals*" ja s'ha especificat a quins Títols del TRLC correspon cada un d'aquests apartats.

Cal destacar que a la Guia s'han observat dos sistemes d'organització del seu contingut. Un sistema consisteix en exposar en primer lloc l'article del TRLC i a continuació la concordança amb l'article de la LC. Per contra, l'altre sistema introdueix en primer lloc l'article la LC, i posteriorment, desenvolupa tots els articles del TRLC que hi tenen concordança. En ambdós casos, se segueix amb l'ampliació de conceptes, els advertiments i per acabar, les bones pràctiques dels articles que ho precisen.

Prèviament a entrar a exposar més detalladament els aspectes del contingut de la Guia que s'han considerat rellevants a efectes del present treball, es realitza un breu resum de la definició de cada una de les fases per clarificar el funcionament del procediment: l'AEP, el concurs consecutiu i finalment, el BEPI.

2.4.1. Fase 1. Acord extrajudicial de pagaments

L'AEP és la primera de les fases del mecanisme de la segona oportunitat. És una institució preconcursal, és a dir, en fase extrajudicial, per tant, anterior a la sol·licitud de concurs de creditors. El que pretén és arribar a un acord, o almenys intentar-ho, amb els creditors, conduït per la figura d'un mediador concursal, amb la finalitat que el deutor superi la situació d'insolvència, podent arribar a modificar el dret de crèdit del qual gaudeix el creditor enfront el deutor. S'ha de tenir en compte que quan es comunica al jutjat l'inici de negociacions per intentar arribar a un AEP, amb caràcter general, els creditors no podran exercitar accions executives contra el patrimoni del deutor i les que s'estiguessin realitzant se suspenen (Puigcerver i Adan, 2019).

Aquest apartat correspon al Llibre II, Títol III de l'acord extrajudicial de pagaments del TRLC i comprèn els articles 631 al 694.

Pel que fa a aquest apartat, un dels aspectes a destacar és el relatiu a l'article 631 TRLC que aprofundeix sobre el requisit de pluralitat de creditors, ja que l'article exigeix més d'un

creditor¹². No obstant, hi ha algunes resolucions judicials¹³ en les quals aquest criteri es flexibilitza en el cas de concurs de persona natural per acollir-se al benefici de l'exoneració del passiu insatisfet, ja que la situació de sobreendeutament es pot produir a partir d'un únic deute rellevant.

A més, l'article 634 TRLC estableix les prohibicions per nomenar un mediador concursal i per tant, per arribar a un AEP. En reacció a aquestes prohibicions, haver de presentar documents per justificar-les és una càrrega i pot comportar dificultats per al deutor, per això la Guia en aquest sentit ha hagut d'introduir bones pràctiques.

Amb el nomenament del mediador concursal, els principals problemes que sorgeixen són en relació amb la seva remuneració, és a dir, amb les seves despeses i honoraris, perquè s'estableixen en funció d'una estimació provisional de l'actiu i el passiu del deutor (art. 645 TRLC). La seva crítica és unànime perquè el RD 1860/2004 està pendent de reforma i d'adaptació a la LC des de 2011. En conseqüència, aquest fet pot influir en l'acceptació del càrrec.

Per tant, l'acceptació del mediador concursal és un altre dels aspectes importants, ja que és en aquest moment que el mediador ha de comunicar al jutjat competent per a la declaració del concurs, el propòsit del deutor de negociar amb els creditors un acord extrajudicial de pagaments (art. 648 TRLC), i és quan té transcendència per al patrimoni del deutor i la mateixa Guia fa referència a la seva importància. Destacar també que quan el mediador ha acceptat el càrrec, és qui inicia el tràmit de l'AEP convocant al deutor i als creditors a una reunió per tal d'arribar a un acord (art. 662 TRLC).

A més, com indica l'article 664 TRLC, des de la comunicació de les negociacions al jutjat competent per a la declaració del concurs, els creditors s'han d'abstenir de realitzar cap acte dirigit a millorar la situació en què es trobin respecte al deutor i que els actes de millora que es fessin, no tindrien cap efecte.

Finalment, l'article 666 TRLC indica que el mediador concursal ha de trametre als creditors una proposta d'acord extrajudicial de pagaments.

¹² Interlocutòria de la Secció 15a de l'Audiència Provincial de Barcelona de 28 d'octubre de 2019 (ECLI:ES:APB:2019:8525A).

¹³ Interlocutòria de la Secció 15a de l'Audiència Provincial de Barcelona de 28 de setembre de 2018 (ECLI:ES:APB:2018:5718A).

2.4.2. Fase 2. Concurs consecutiu

El concurs consecutiu és la segona fase del procediment de segona oportunitat i s'anomena així perquè segueix a l'AEP. L'article 695 TRLC defineix els supòsits en els quals es consideren concursos consecutius.

- a) *El del deutor insolvent que, en cas de no haver assolit un acord de refinançament o un acord extrajudicial de pagaments tipificats en aquesta llei, es declari a petició del propi deutor, del creditor o, en el cas d'un acord extrajudicial de pagaments, també a sol·licitud del mediador.*
- b) *El del deutor insolvent que es declari a petició del deutor que manifesti no poder complir l'acord de refinançament o l'acord extrajudicial de pagaments que hagués assolit amb els creditors, així com el que es declari a petició del propi deutor o creditor, anterior o posterior a qualsevol d'aquests acords, en cas d'incompliment del que s'hagués assolit.*
- c) *El del deutor insolvent que, en cas de declaració judicial de nul·litat o d'ineficàcia de l'acord assolit, es declari a sol·licitud del deutor o del creditor anterior o posterior a l'acord anul·lat o declarat ineficaç.*

Aquesta fase correspon al Llibre II, Títol IV de les especialitats del concurs consecutiu i inclou els articles 695 al 720 del TRLC. També correspon al Llibre I, Títol XI de la conclusió i reobertura del concurs de creditors, als articles 472 i 484 del mateix text legal.

En primer lloc s'ha de remarcar que la Guia transcriu i fa advertiments dels articles 242 i 242 bis LC, que han estat derogats. Aquests articles són molt més extensos que els 695 i 696 del TRLC, per això necessiten molts aclariments, referència a d'altres articles (com per exemple a l'article 595 TRLC) i a l'elaboració bones pràctiques.

També té importància el relatiu a les accions de reintegració (697 TRLC), ja que si el deutor ha realitzat actes perjudicials per la massa activa durant els dos anys anteriors a la data de declaració del concurs, des de la sol·licitud de nomenament del mediador concursal i els realitzats durant la fase de compliment de l'acord, una vegada declarat el concurs, si aquest ho és per un acord de refinançament incomplet, declarat nul o ineficaç, aquests actes són rescindibles.

Als arts. 706 i 708 TRLC, s'hi exposa que si la sol·licitud de concurs la formula el deutor, el mediador concursal o el creditor ha d'anar acompanyada d'una proposta de conveni o d'un pla de liquidació. No obstant, si el concursat (deutor) és persona natural no empresària, només pot presentar un pla de liquidació de la massa activa.

Així mateix, l'art. 709 TRLC indica que, llevat que concorri causa justa, el jutge ha de nomenar administrador del concurs a l'anterior mediador concursal, i aquest no pot percebre més retribució que la que ja havia estat fixada a l'expedient de mediació extrajudicial.

Tanmateix, l'article 472 TRLC exposa que si el concursat (deutor) és persona natural, un cop es comunicui al jutjat la finalització de la liquidació, el deutor té quinze dies per sol·licitar l'exoneració del passiu insatisfet davant del jutge del concurs.

Finalment, cal remarcar que segons l'art. 484 TRLC, "en cas de conclusió per liquidació o insuficiència de massa activa, el deutor persona natural és responsable del pagament dels crèdits insatisfets, llevat que obtingui el benefici de l'exoneració del passiu insatisfet". Els creditors poden iniciar execucions singulars mentre no s'acordi la reobertura o no es declari un nou concurs. Per a aquestes execucions, la inclusió del seu crèdit en la llista definitiva de creditors s'equipara a una sentència ferma de condemna.

2.4.3. Fase 3. Benefici de l'exoneració del passiu insatisfet

El BEPI és l'última fase del mecanisme de la segona oportunitat. Aquesta etapa té com a objectiu que el deutor obtingui l'extinció definitiva dels crèdits una vegada conclòs el concurs per liquidació o per insuficiència de la massa activa, previ pagament d'uns crèdits establerts per la norma o després d'haver-se sotmès a un pla de pagaments (Puigcerver i Adan, 2019). L'article 486 TRLC també descriu l'àmbit d'aplicació del BEPI.

Tal com indica Sendra (2016):

"La institució del BEPI es configura com una limitació quantitativa al principi de responsabilitat patrimonial universal consagrat a l'art. 1911 CC, la qual es constitueix "ex lege" i, per tant, sense necessitat del consentiment del/s creditor/s, sempre que, concorrin determinats paràmetres, i sota certs requisits i circumstàncies, entre les quals destaca la necessària bona fe del deutor"(p. 148).

L'última fase correspon al Llibre I, Títol XI de la conclusió i la reobertura del concurs de creditors, que conté els articles 486 al 507 TRLC.

D'aquest apartat és destacable que només pot sol·licitar-lo el deutor persona natural de bona fe. En aquest sentit, Sancho (2022) afegeix "sense perjudici que la bona fe es presumeixi"¹⁴. A més, afegeix el mateix autor, que la falta d'aquesta – bona fe – ha d'adequar-se a la finalitat

¹⁴ Veure: Sancho (2022). El requisito de la buena fe para obtener la exoneración del pasivo insatisfecho. *Revista General de Insolvencias & Reestructuraciones / Journal of Insolvency & Restructuring* 5 / 2022. Nº5, 31-46.

perseguida amb l'exoneració del passiu, la qual és evitar que es pugui aprofitar de l'exoneració qui hagués provocat o agreujat la seva insolvència amb dol o culpa greu. Quant al requisit de bona fe del deutor per sol·licitar el BEPI, la Guia exposa a l'art. 487 TRLC que el deutor és de bona fe quan el concurs no hagi estat declarat culpable i que no hagi estat condemnat en sentència ferma únicament pels delictes indicats a la norma els deu anys anteriors. El precepte afegeix que si hi ha un procés penal pendent, el jutge ha de suspendre la decisió respecte el BEPI fins que hi hagi resolució judicial ferma.

Així mateix, s'ha de recalcar l'art. 488 TRLC sobre el pressupòsit objectiu per a l'obtenció del BEPI, que és que el deutor, en el concurs de creditors, hagi satisfet totalment els crèdits contra la massa i els crèdits concursals privilegiats i si reuneix els requisits, que hagi arribat o intentat un AEP. No obstant, si no ha intentat un AEP, a més d'haver pagat els crèdits contra la massa i els concursals privilegiats, ha d'haver pagat, al menys el vint-i-cinc per cent (25%) dels crèdits concursals ordinaris, per poder-hi optar.

Pel que fa a l'art. 489 TRLC, és important indicar que és el deutor qui ha de presentar davant del jutge del concurs la sol·licitud d'exoneració del passiu insatisfet dins del termini d'audiència concedit a les parts per formular oposició a la sol·licitud de conclusió del concurs. En aquesta sol·licitud ha de justificar que concorren els pressupòsits i requisits establerts. El LAJ ha de donar trasllat d'aquesta a l'administrador concursal i als creditors personats perquè puguin fer al·legacions, i un cop presentades o transcorregut el termini, el LAJ ha de traslladar al deutor els escrits que s'han presentat per tal que manifesti si manté la sol·licitud d'exoneració o opta per l'aprovació judicial del pla de pagaments.

També és important ressaltar el que exposen els articles 491 i 492 TRLC. En el primer, s'indiquen dos sistemes diferents. Per una banda, si el deutor reuneix tots els requisits pel BEPI, aquest s'ha d'estendre a la totalitat dels crèdits insatisfets, exceptuant els crèdits de dret públic i per aliments. Per una altra banda, si el deutor que reuneix els requisits per poder-ho fer i no ha intentat un acord extrajudicial de pagaments previ, el BEPI s'ha d'estendre al 75% dels crèdits ordinaris i a la totalitat dels subordinats.

En relació amb el segon article (492 TRLC), en el cas que el jutge acordi la revocació del benefici, els creditors recuperaran la plenitud de les seves accions enfront del deutor per poder fer efectius els crèdits no satisfets.

A més, l'art. 493 i ss. TRLC estableixen un supòsit especial d'exoneració del passiu insatisfet, amb subjecció a un pla de pagaments amb els seus propis requisits: **a)** no haver rebutjat cap oferta de treball adequada a la seva capacitat els últims quatre anys, **b)** no haver incomplert el deure de col·laboració amb el jutge i l'administrador, i **c)** no haver obtingut el benefici de l'exoneració els últims deu anys.

Aquest supòsit especial compta amb dues fases. La primera és una exoneració provisional, en el qual el deutor s'ha de sotmetre de manera expressa al pla de pagaments que aprovi el jutge i fer constar l'exoneració al Registre Públic concursal durant cinc anys (art. 494 TRLC). La segona és que un cop transcorreguts els 5 anys, el deutor ha de sol·licitar el benefici de l'exoneració definitiva (art. 499 TRLC) i en cas que no hagi pogut complir el pla de pagaments, el jutge, depenent de cada cas, també pot concedir el BEPI prèvia audiència dels creditors.

Així mateix, abans d'obtenir el BEPI definitiu, l'art. 498 TRLC indica que si el deutor incompleix el pla de pagaments, o si millora substancialment la seva situació econòmica o si incorre en alguna causa que justifica que no compleix els requisits per ser deutor de bona fe, es pot sol·licitar la revocació del BEPI provisional per part dels creditors concursals.

Altrament, a l'article 500 TRLC s'exposa que els creditors els crèdits dels quals s'extingeixen per raó de l'exoneració, no poden iniciar cap tipus d'acció enfront el deutor per al seu cobrament. I l'art. 502 del mateix text legal, afegeix que l'exoneració no afecta els drets dels creditors enfront dels obligats solidàriament amb el deutor ni enfront dels seus fiadors o avaladors, els quals no poden invocar el benefici de l'exoneració obtingut pel deutor ni subrogar-lo.

Finalment, dels articles 503 a 507 TRLC, es fa referència a la reobertura del concurs. Durant els cinc anys següents a la conclusió d'un concurs per liquidació o insuficiència de massa activa, si se n'obre un altre, ha de tenir la consideració de reobertura d'aquest. Si és posterior a aquests cinc anys, s'ha de considerar com un concurs nou.

2.5. Propostes de bones pràctiques de la Guia

2.5.1. Fase 1. Acord extrajudicial de pagaments

Pel que fa al requisit de pluralitat de creditors de l'article 631 TRLC, en el cas de deutor persona física, la Guia propugna com a bona pràctica que es presumeixi que sempre hi ha una pluralitat de creditors, i això és perquè el deutor persona física contreu obligacions, probablement d'escassa quantia, com ara subministraments, despeses de comunitat, entre d'altres, que ja

permet considerar com a complert el requisit. Aquesta implicació és rellevant perquè sinó no es pot declarar el deutor persona física en concurs amb terminació a través de la liquidació o insuficiència de massa, i per tant, no pot accedir al BEPI.

Quant a les prohibicions de sol·licitar mediador concursal de l'art. 634 TRLC, la Guia indica que seria una bona pràctica que fos suficient una manifestació pel deutor, emparat per un principi de veracitat, en la seva sol·licitud d'AEP que no es troba en cap de les prohibicions, tot i que si és qüestionada per tercers es puguin fer els esbrinaments corresponents.

En relació amb l'acceptació del mediador, es planteja si el deutor ha de mantenir una sol·licitud de designació de mediador indefinidament, fins a l'acceptació d'un mediador, perquè molts mediadors designats no accepten el càrrec i és perjudicial per al deutor. En aquest sentit, el criteri consolidat de l'AP Barcelona és que es té per completat el tràmit del deutor si s'ha produït la no acceptació de tres o quatre mediadors concursals.

Aquest problema va lligat al fet de la manca de regulació de la remuneració del mediador concursal. És per això que la Guia, amb la remuneració propugna com a bona pràctica que el deutor precisi el valor dels seus béns i la quantia dels deutes, ja que la quantia de remuneració del mediador ha de quedar fixada, encara que sigui provisionalment.

En relació amb el deure d'abstenció dels creditors de millorar la seva posició respecte del deutor (art. 664 TRLC), la Guia indica que la norma no estableix un procediment especial perquè el deutor pugui qüestionar aquests actes de millora, i és el deutor el que ha d'actuar judicialment contra el creditor. Per tant, res impedeix que es puguin fer requeriments extrajudicials per qüestionar els actes de millora a través del mediador concursal.

Finalment, l'article 666 TRLC indica que en la proposta d'AEP als creditors ha de ser real, és a dir "és necessari que, en la proposta d'acord extrajudicial de pagaments, als creditors ordinaris se'ls hagués ofert alguna cosa més que la condonació total dels seus crèdits". S'ha d'entendre doncs com a real quan hagi suposat un esforç patrimonial efectiu al deutor.

2.5.2. Fase 2. Concurs consecutiu

A l'art. 695 TRLC, pel que fa a la consideració de concursos consecutius, no resol si el concurs instat pel mediador concursal és necessari o voluntari. Per tal d'evitar problemes, la Guia proposa que aquesta sol·licitud de concurs tingui el consentiment exprés i la signatura del deutor, fet que faria que es considerés concurs consecutiu i voluntari.

En relació amb les accions de reintegració, seria una bona pràctica que el mediador concursal hagués informat al deutor en la fase extrajudicial d'aquesta possibilitat, si és perjudicial per a la massa activa. Aquestes accions no són possibles en cas d'acord amb creditors públics perquè són irrevocables. És el mediador concursal qui ha de ponderar el perjudici produït per tal de prendre la decisió de si escau la reintegració o no.

Pel que fa a la sol·licitud del concurs per part del mediador concursal, deutor o creditor i la presentació d'una proposta de conveni o d'un pla de liquidació, la Guia exposa que hi ha un xoc de normes entre la LEC i el TRLC pel que fa a la postulació del mediador. No hi ha un estatut propi del mediador concursal, però bona part de la jurisprudència el considera com un òrgan "quasi públic" que compleix una obligació legal. A més, el mediador hauria d'informar dels béns que, d'acord amb la LEC són inembargables i, si el deutor és persona física consumidora, ha d'indicar en el seu informe si hi ha contractes amb condicions generals de contractació per protegir-lo en front de les clàusules abusives¹⁵.

Quant a la retribució de l'administrador concursal, la Guia indica que aquesta qüestió és una de les disfuncions del sistema, ja que en el marc del concurs, l'administrador duu a terme tasques que generen més càrrega de treball i més responsabilitat que les efectuades durant la mediació. És un problema gran que no existeixi l'Estatut de l'administrador concursal, i per això, mentrestant, se li ha de permetre la retribució del treball efectivament realitzat, sempre que hi hagi autorització judicial.

En relació amb la sol·licitud per part del deutor de l'exoneració del passiu insatisfet davant del jutge del concurs, l'administrador concursal hauria de comunicar al deutor i a les parts, que en el tràmit de la fiscalització de la rendició de comptes (quinze dies) el deutor ha d'instar l'incident d'exoneració del passiu insatisfet.

Per acabar, pel que fa a la sol·licitud de l'exoneració del passiu insatisfet del deutor, se l'hauria d'advertir de la responsabilitat universal, i de la represa de les execucions singulars paralitzades si no sol·licita el BEPI. Així mateix, s'hauria d'advertir als creditors afectats, que si es concedís el BEPI no podran reprendre o iniciar execucions contra el deutor.

¹⁵ En línia amb la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea en el cas Radlinger/Randlingerova, de 21 d'abril de 2016 (ECLI:EU:C:2016:283).

2.5.3. Fase 3. Benefici de l'exoneració del passiu insatisfet

Pel que fa a la culpabilitat del concurs, la Guia recalca que només afecta el deutor que sol·licita l'exoneració i no s'estén a altres procediments concursals en què estigui involucrat. Així mateix, l'article 444 TRLC exposa les presumpcions de culpabilitat i destaca que una de les causes més freqüent de culpabilitat és la demora en la sol·licitud de la declaració de concurs que hagi agreujat la insolvència del deutor.

A més, quant al requisit que el deutor no hagi estat condemnat en sentència ferma pels delictes tipificats a la norma, s'ha d'interpretar restrictivament. No obstant, com que hi ha discordances entre, d'una banda, si s'hauria de suspendre, és a dir, parlaríem de prejudicialitat penal – que com indica (Gutiérrez, 2021) constitueix una excepció a la regla general de la no prejudicialitat penal (art. 519 TRLC) –, o per l'altra banda, si se li ha de concedir el BEPI de manera provisional mentre no hi hagi resolució dictada, la Guia aclareix que davant del buit legal, s'hauria de resoldre amb el criteri de no frustrar les expectatives legítimes del deutor que sol·licita l'exoneració.

Ara bé, aquesta situació generaria una disfunció i és considerada per De los Bueis (2021) i altres autors com desafortunada, atès que es mantindria obert el concurs però paralytitzat fins que es resolgui el procés penal i això suposa, per l'endarreriment en la tramitació de processos del sistema espanyol, mantenir fins llavors la suspensió de facultats d'administració i disposició del deutor i no poder resoldre sobre el BEPI.

Tant la Guia com l'autor prèviament mencionat¹⁶ consideren que la solució més encertada seria seguir el tràmit de l'exoneració, advertint que aquesta podria ser revocada, incloent-hi entre els motius de revocació, el supòsit de condemna penal ferma del procés penal en tramitació. Així mateix, la Guia afegeix que, una vegada dictada, en reprendre l'incident d'exoneració, s'hauria de revisar la situació econòmica del deutor, per si aquesta hagués augmentat, els creditors podrien sol·licitar la reobertura del concurs per l'aparició d'actius sobrevinguts.

En relació amb l'art. 488 TRLC, la Guia fa una previsió especial per a l'habitatge hipotecat del deutor, ja que si està al corrent dels pagaments i el valor de realització de la hipoteca no és suficientment elevat com per cancel·lar la hipoteca i a més, generar sobrant pels creditors, no té sentit vendre'l abans de l'exoneració, perquè seria encara més perjudicial per al deutor.

¹⁶ De los Bueis (2021).

Quant a l'art. 489 TRLC, com s'ha comentat, el deutor ha de presentar davant del jutge del concurs la sol·licitud d'exoneració del passiu insatisfet. Tanmateix, les al·legacions que hi facin l'administrador i els creditors s'han de motivar. A més, si l'escrit d'oposició el fa l'administrador concursal o els creditors, s'hauria de presentar incident concursal, per contra, si l'escrit és per fer observacions sense oposar-se a la concessió, en aquest cas sí que tindria sentit el sistema de trasllats especificats a la LEC.

Amb el que s'havia exposat dels articles 491 i 492 TRLC, en el primer, la Guia ressaltava que l'extensió de l'exoneració exceptuant els crèdits de dret públic és un dels preceptes més criticats del TRLC perquè se separa tant de la redacció originària de la LC com del criteri fixat en la STS de 2 de juliol de 2019. En el segon, la mateixa indica que l'efecte de la revocació de la concessió de l'exoneració és estrictament civil, no concursal. De manera que els creditors podran reclamar la totalitat dels crèdits que haguessin estat afectats per l'exoneració.

Pel que fa als articles 493, 494, 498 i 499 TRLC, la Guia remarca que, en primer lloc, s'ha de considerar una bona pràctica que es permeti al deutor que es trobi en aquesta situació intentar un acord extrajudicial de pagaments. Quant a l'oferta de treball, s'ha d'intentar que la interpretació d'aquest requisit no perjudiqui al deutor. A més, el no haver incomplert els deures de col·laboració s'ha de vincular a les actuacions exigides al concurs i que si hi hagués hagut vulneracions greus del deure de col·laboració el concurs ja hauria estat declarat culpable. I, pel que fa a no haver obtingut el benefici els últims 10 anys, s'ha de tenir en compte que actualment la publicació de la resolució de concessió de benefici en el registre públic és de 5 anys.

També es remarca que, qualsevol incident o incidència sobre el pla de pagaments presentat pel deutor no ha de determinar la pèrdua del benefici. S'ha de permetre al deutor que adapti el pla de pagaments a les observacions dels creditors (art. 494 TRLC).

Tanmateix, pel que fa a l'art. 499 TRLC l'exoneració definitiva l'ha de demanar sempre el deutor per escrit, amb assistència lletrada. Cal que el jutge comprovi que s'ha complert amb el pla de pagaments, o que tot i no complir-ho, ha pogut satisfer els crèdits no exonerables, o que ha fet un esforç raonable de pagament durant aquests 5 anys. Per esforç raonable s'entén que hagi destinat al compliment del pla de pagaments almenys la meitat dels ingressos percebuts durant el termini de 5 anys. En persones en risc d'exclusió aquest esforç es redueix al 25%. A la sol·licitud d'exoneració definitiva el deutor hi ha d'aportar prova i donar certes potestats al jutge, que en tot cas ha de motivar la seva decisió.

En relació amb l'art. 498 TRLC destacar que els motius per sol·licitar la revocació de l'exoneració provisional no són els generals al benefici de l'exoneració (l'únic és l'ocultació de béns), sinó que són només els que incumbeixen al pla de pagaments i s'ha de fer plantejant el consegüent judici verbal. Així mateix, no tota la millor fortuna determina la revocació, sinó només aquella que permet pagar la totalitat del passiu exonerat. Pel que fa a la bona fe del deutor, no hi ha limitació temporal per poder al·legar aquesta causa. El termini per plantejar el judici verbal de revocació es vincula al termini del pla de pagaments, no a la petició formal que pogués fer el deutor d'exoneració definitiva.

A més, a l'article 500 TRLC, la Guia destaca com a bona pràctica que el tribunal que ha acordat l'exoneració definitiva ho hauria de comunicar als jutjats on se segueixin els procediments d'execució, i hauria de facilitar una còpia de la resolució perquè li servís de testimoni en futures reclamacions indegudes. I pel que fa als avaladors, fiadors o garants, l'única via d'exoneració de la qual disposen és que si la reclamació determina la seva insolvència, puguin instar els mecanismes concursals o preconcursals i demanar, en darrer terme, exoneració del passiu, com a conseqüència de la seva pròpia insolvència (502 TRLC).

Per últim, en relació als arts. 503-507 TRLC, de la reobertura del concurs, s'ha de destacar, tal i com indica la Guia, que aquesta reobertura no és automàtica perquè l'ha d'instar la persona legitimada i cal la constatació de la situació d'insolvència. A més, en cas de reobertura s'hauria de rehabilitar l'administrador concursal designat en el procediment anterior. Segons l'art. 505 TRLC, la reobertura només pot tenir lloc quan, després de la conclusió apareguin nous béns. Tanmateix, pel que fa a la publicitat en cas de reobertura, s'ha de donar la mateixa que es va donar en la declaració. És l'administrador, en aquests casos, qui ha d'actualitzar els textos definitius de l'inventari i la llista de creditors, en el termini de dos mesos.

2.6. Aportació de la Guia

Tal i com ja s'ha exposat, la Guia explicita que el TRLC amplia el nombre d'articles per tal d'aclarir i precisar alguns aspectes fonamentals de les tres fases del procediment per poder acollir-se a la segona oportunitat (l'acord extrajudicial de pagaments, del concurs consecutiu i del tràmit d'exoneració).

Una de les aportacions rellevants de la Guia és la realització de la concordança dels articles del TRLC amb els antics articles de la LC, fet que ha permès en el present treball elaborar una taula resum per fer-la més visual (annex 6.2). A més, fa ampliacions i aclariments sobre els conceptes que es troben de manera expressa o implícita als articles del TRLC.

També integra recomanacions, advertiments indicant possibles solucions o alternatives que es deriven del règim legal corresponents a cada article que ho considera necessari, així com propostes de bones pràctiques. Totes aquestes aportacions pretenen ser útils i facilitar l'aplicació del TRLC.

D'una banda, els advertiments, són una orientació o recordatori del que han de tenir en compte les parts que intervenen en el procediment, ja que la llei no és prou clara o és poc àmplia. Aquests advertiments es poden trobar amb forma d'indicacions del que poden fer, amb remissions a altres articles de la llei per resoldre les possibles confusions a l'hora de fer interpretacions, també les possibles obligacions que pot tenir una part i, si s'escau, excloent-la d'una altra, etc., segons les necessitats de cada article. Així mateix, aquests inclouen les referències a les especialitats que va incorporar el RDL 16/2020 durant l'estat d'alarma.

D'una altra banda, les propostes de bona pràctica són les principals aportacions de la Guia, ja que són indicacions de cara al futur, per tal de millorar el funcionament del procediment i per tal d'intentar evitar les possibles interpretacions diverses que poden donar a una disparitat de criteris a l'hora d'aplicar la llei.

Així mateix, fa referència a jurisprudència i a altres legislacions per tal de complir la seva finalitat, que és completar les mancances de la llei, i al mateix fer-ho, també recorda les llacunes legals que presenten els textos normatius als quals s'ha d'acudir per obtenir la segona oportunitat.

Tanmateix, és necessari recordar que tot el contingut de la Guia que s'ha exposat en els subapartats anteriors, en si mateix, també és una aportació d'aquesta en relació amb els preceptes de la llei.

3. ANÀLISI DES D'UNA PERSPECTIVA PRÀCTICA DE LA GUIA

3.1. Investigació jurisprudencial: apunts metodològics

En la present investigació es realitza una revisió documental de 30 pronunciaments judicials de temes relacionats amb qüestions que recull la Guia. L'anàlisi jurisprudencial es duu a terme per intentar veure a partir de l'elaboració, la publicació i la divulgació de la Guia, quina ha sigut la seva aportació a la pràctica en els procediments de segona oportunitat i, per tant, si es pot inferir algun tipus d'influència en els pronunciaments judicials o no.

Amb aquesta finalitat, s'han analitzat 30 pronunciaments judicials dictats entre els anys 2019, 2020 i 2021. La cerca s'ha realitzat utilitzant el buscador de jurisprudència Aranzadi, limitant-se a l'estudi dels pronunciaments judicials que compten amb més rellevància en matèria concursal i que tractin sobre algun tema vinculat amb el present projecte.

La justificació d'aquests anys és perquè la Guia es publica el setembre de 2020, i per tant, s'ha buscat un any abans i un any després, per poder comparar-los i veure si hi ha algun canvi. Alguns altres (els que es remarquen amb un * a la taula de jurisprudència – annex 6.3 –) s'han obtingut gràcies a la col·laboració del Sr. Salazar i, per tant, s'han inclòs també al present treball. A més, també s'han inclòs dues sentències que no compleixen amb l'estàndard de rellevància d'Aranzadi, però que estan citades a la Guia i el seu estudi s'ha considerat pertinent.

Així mateix, la decisió de fer l'estudi de l'any 2019 no ha sigut fútil, perquè la sentència que ha tingut molta transcendència amb la qüestió del crèdit públic ha sigut la STS de 2 de juliol de 2019.

En el següent subapartat s'exposa els resultats de l'anàlisi jurisprudencial, creant els següents grups per als pronunciaments judicials: 1) Crèdit públic, 2) Intent d'AEP, 3) Altres.

3.2. Investigació jurisprudencial: resultats

Recordar que l'objectiu específic del present treball és valorar quina és l'aportació pràctica de la Guia. Per tal de dur-la a terme, s'han examinat dos criteris:

- a) Si un cop publicada la Guia, s'observa alguna influència d'aquesta en els pronunciaments judicials posteriors.
- b) Si s'observa alguna diferència entre els pronunciaments judicials de Catalunya respecte dels que no ho són¹⁷.

En primer lloc, el grup 1), s'hi troba, entre d'altres, la sentència número 2. Aquesta és “la STS 2 de juliol de 2019” que, en relació amb el crèdit públic fa una interpretació de l'antic art. 178 bis LC. El nou art. 491 TRLC canvia el redactat i alguns autors i professionals en la matèria¹⁸, consideren que s'excedeix de les funcions pròpies d'un text refós, i es parla així de l'efecte *ultra vires*. A partir d'aquesta STS, nombrosos pronunciaments judicials estudiats en el present

¹⁷ Aquest criteri es justifica a partir de l'entrevista amb el Sr. Salazar realitzada aquest any, perquè va comentar que la Guia “és molt catalana”, és a dir, que ha tingut molta importància a Catalunya i no tanta a les altres comunitats autònomes.

¹⁸ Com és el cas de Cuenca (2020) citat prèviament, així com els Jutjats del Mercantil de Barcelona i l'Audiència Provincial de Barcelona, entre d'altres.

treball en fan referència¹⁹, així com també es recull en el text de la Guia. El Sr. Pardo Ibáñez, pel que fa a aquesta qüestió exposa durant l'entrevista que se li va realitzar, que des de l'aprovació de la Llei de Segona Oportunitat que es va introduir als articles de la LC, fins a la sentència 2 de juliol del 2019 del TS, hi va haver un període en el que es va haver de discutir bastant en relació a l'exoneració del crèdit públic.

Primerament, per la via de l'exoneració automàtica (ara règim general), i es va aconseguir de forma molt clara que l'ordinari i el subordinat es declarassin exonerats per aquesta via. Després, es va lluitar per veure quina extensió havia de tenir el pla de pagaments per la via del pla de pagaments (no per l'exoneració automàtica), fins la STS de 2 de juliol de 2019 que diu que només afecta la part privilegiada.

Amb l'entrada del TRLC però, es va produir una divergència, perquè la majoria que entenien que el TRLC s'havia excedit en la delegació de les seves funcions i el seguien interpretant amb el criteri de la STS 2 de juliol de 2019, però hi ha algunes excepcions, com per exemple les interlocutòries 14 i 19 de la Corunya i d'Oviedo, respectivament, de la taula de jurisprudència. Seguint la mateixa línia, Pardo afegeix a l'entrevista que el Jutjat del Mercantil núm. 8 fins fa poc (perquè ara ha canviat de Magistrat i està per veure) entenia que no hi havia cap excés de delegació i sí que aplicava el TRLC, per tant, no exonerava el crèdit públic.

Així doncs, en aquest punt queda constatat que, tot i que hi ha el codi de bones pràctiques de la Guia, aquest no obliga, ja que és un document amb directrius de bones intencions que s'ha intentat divulgar per tal que es vagi inserint en la cultura de l'aplicació de tots els operadors de la Segona Oportunitat, tal i com indica el Sr. Salazar a l'entrevista. És per aquest motiu que s'observa aquesta divergència a l'hora de seguir la interpretació de la STS 2 de juliol de 2019, o el tenor literal del TRLC.

Seguidament, quant al grup 2), s'hi troba la sentència núm. 1 (annex 6.3) i també citada a la Guia, la qual fa una interpretació literal de l'article 178 bis 3, 3r i 4t LC (actual art. 488 TRLC). Aquesta sentència considera que una proposta de quita del 100% per part del deutor no és un intent real d'AEP, i per tant, hauria d'haver pagat el 25% dels crèdits concursals ordinaris, tal i com ho recull la Guia i s'exposa en el present treball, però no compleix tampoc el requisit dels crèdits ordinaris. Per tant, en aquesta sentència que és anterior a la publicació de la Guia,

¹⁹ Com els pronunciaments judicials núm. 6, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29 (els dos últims fa referència a la Directiva (UE) 2019/1023, de 20 de juny).

s'observa com els criteris que segueix són els mateixos que posteriorment es recullen al document (la Guia).

En canvi, la sentència número 28 en relació amb una persona d'especial vulnerabilitat, s'ha de mencionar que tot i que la deutora va fer una proposta d'AEP amb una quita del 98%, li suposa un esforç patrimonial efectiu. Per tant, el jutge entén per intentat l'AEP, tal i com ho exposen les bones pràctiques de la Guia, que citen la sentència número 1 (estudiada en el present treball). Així mateix, la sentència número 10, els creditors no accepten l'AEP proposat pel deutor. En aquesta línia, el Sr. Pardo va explicar a l'entrevista que, segons la seva experiència, quant a la mediació concursal, el 99% de vegades finalitza sense acord. Tot i així, en aquesta sentència, el jutge acaba conclouent també que sí que hi va haver un intent real d'AEP, ja que el fet que els creditors no acceptin o no hi hagi acord i l'intent real d'AEP són conceptes diferents.

Finalment, el grup 3) inclou la resta de sentències, on la interlocutòria 3, per exemple, es refereix a la renúncia del mediador concursal i la falta de justificació d'aquesta renúncia, i per tant, conclou que els deutors han actuat de bona fe i que han intentat l'AEP. Pel que fa al mediador concursal, tot i que a la Guia hi ha uns articles i força referències que parlen de la mediació, el projecte de llei farà desaparèixer la mediació (entrevista al Sr. Salazar, 2022). A més, afegix Salazar, que és complicat controlar la mediació perquè queda fora del concurs, per tant, fora de l'actuació judicial. Tanmateix, en aquesta qüestió de la mediació concursal, tampoc hi ha una reserva de llei de professió.

La interlocutòria 30 és un recurs d'apel·lació contra la prèvia interlocutòria que s'estima perquè no s'havia designat administrador concursal, i l'article 472 TRLC citat a la Guia, i les seves bones pràctiques indiquen la necessitat d'aquesta figura.

Per tant, amb tot l'exposat prèviament, pel que fa al criteri (a) no es pot inferir cap relació directa entre la publicació de la Guia i els criteris dels pronunciaments judicials. Més concretament, com s'acaba d'exposar, alguns pronunciaments són anteriors i ja s'utilitzaven criteris que després es van compilar a la Guia. A més, els dos professionals, el Sr. Salazar i el Sr. Pardo indiquen respectivament en les entrevistes, *“no crec que hagi tingut una causa efecte, però sí que ha reforçat una sistemàtica de pronunciaments on en el centre dels mateixos hi ha la idea que el deutor ha de tenir una Segona Oportunitat, això és com a eix”* i *“sincerament, ho desconec, però em resultaria estrany que algun criteri judicial hagués canviat per això. A la pràctica, amb l'experiència i a la vista de com treballem tots, que anem molt al dia a dia, i consultem jurisprudència més que d'altres qüestions”*.

Quant al segon criteri (b), l'exemple més clar en els pronunciaments judicials estudiats en el present treball és la interlocutòria número 11, de Salamanca, pel que fa al manteniment de la situació d'insolvència a l'hora de declarar concurs, va en el mateix sentit que les dues sentències citades a la Guia de l'AP de Barcelona (4 i 5), per tant, no s'observen diferències entre el fet de ser de Catalunya o no.

Tanmateix, pel que fa la qüestió del crèdit públic, tal i com ja s'havia exposat, la Guia indica que és un dels preceptes més criticats del TRLC perquè se separa tant de la redacció originària de la LC (178 bis 3.4t) com del criteri fixat pel TS en la STS 2 de juliol de 2019. Per tant, en aquest cas, recordar que només les sentències 14 i 19 interpreten literalment l'art. 491 TRLC, i en canvi la resta, ja siguin de Catalunya o no, apliquen la interpretació teleològica i correctora de la STS 2 de juliol de 2019. És per això que es considera que no té importància que la Guia hagi sigut més divulgada a Catalunya que a les altres comunitats autònomes, perquè la qüestió rellevant que s'observa en els pronunciaments judicials és veure si s'aplica el TRLC literalment o el TRLC amb els criteris de la STS 2 de juliol de 2019.

A més, el Sr. Salazar és conscient que fora de Catalunya utilitzen altres fórmules, i que la Guia no ha transcendit tant com es pretenia. Però s'ha de tenir present que la Guia neix del CEFJE, que és un organisme autònom administratiu adscrit al Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, i cada comunitat autònoma té el seu Departament de Justícia. En relació amb la seva utilitat, de l'entrevista se n'extreu el següent:

“Com a eina, ha estat en mans de tothom, però crec que s'ha fet servir poc. No ha sigut un llibre molt de consulta, però sí que va permetre ser un compendi de criteris compartits que s'han divulgat per unes altres vies, que no només pel si de la Guia com a document. És a dir, si jo feia una conferència, no és que parlés de la Guia, no la presentava, però sí tot el que hi havia dintre era la forma de comunicar i la motivació del procediment. Per tant, sí que ha transformat, però com a Guia, suposo que és la manera, el vincle no és la Guia, sinó el seu contingut (el que posa dintre), i sí, sobretot a Catalunya”.

Aquesta major transcendència de la Guia a Catalunya respecte de les altres comunitats autònomes, també es mostra pel fet que de tots els pronunciaments judicials estudiats, només 2 (les interlocutòries 27 i 29), que són dels JPI de Getxo i Lleó, respectivament, concedeixen el

BEPI basant-se en criteris de la Directiva (UE) 2019/1023²⁰. Aquesta normativa no està mencionada a la Guia. Per tant, és una de les altres diferències entre els pronunciaments de Catalunya i alguns d'altres comunitats autònomes, però pel que fa a la resta, no s'observa una disparitat de criteris significativa.

Per tot l'exposat anteriorment i un cop estudiats els criteris prèviament mencionats, no es poden extreure diferències significatives entre els pronunciaments judicials anteriors i posteriors a la publicació de la Guia, ni pel fet que siguin de Catalunya o no.

4. CONCLUSIONS

Com a conseqüència de la crisi financera i econòmica que es va iniciar a Espanya el 2008, i recordant les diferències del règim jurídic de les persones jurídiques respecte de les persones físiques per solucionar el seu endeutament, es va veure la necessitat d'aprovar-se el RD-Llei 1/2015, de febrer i la Llei 25/2015 de 28 de juliol, de segona oportunitat, que és la primera normativa que regula el BEPI per qualsevol a deutor persona natural. Aquesta regulació es va incorporar a la LC de 2003, i actualment es troba a l'articulat del TRLC, text legal que també proporciona l'aspecte processal pel mecanisme de Segona Oportunitat.

La normativa concursal vol defensar els interessos dels creditors. En canvi, en el món de la Segona Oportunitat es canvia el paradigma i s'intenta protegir el màxim els creditors, però en el centre del procediment s'hi posa el deutor.

La present investigació se centra en l'estudi de la "Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet" (la Guia), document que s'elabora en un Grup de treball del CEFJE sobre segona oportunitat, amb la finalitat d'analitzar les diferents disposicions legals necessàries per dotar d'eines als particulars, les empreses, les entitats financeres i els operadors jurídics per gestionar els deutes i facilitar la recuperació econòmica. Aquesta investigació també localitza els articles nous del TRLC respecte dels articles de la LC.

Tot i que s'ha fet l'anàlisi des d'un punt de vista teòric de la Guia, s'ha de ser conscient que aquest document és una recopilació d'avertiments, recomanacions i bones pràctiques que

²⁰ Actualment no està transposada a Espanya i, per tant, no és aplicable, però que s'havia d'haver transposat, com a molt tard, el 17 de juliol de 2021.

poden ser útils perquè dona pautes d'interpretació del TRLC elaborades per professionals experts en la matèria. No obstant això, aquest document no és vinculant i per exemple, el Sr. Pardo, indica que ells ja tenen el seu mètode de funcionament i sobretot estan molt al dia de la jurisprudència, dels acords dels jutges en relació amb els diferents protocols que es van creant, i aquest fet constata la seva no vinculació.

També remarca les llacunes que presenta la normativa, de manera que qualsevol persona que es vol apropar o que s'està introduint en el mecanisme de la segona oportunitat disposa d'una eina que ha estudiat amb profunditat el TRLC i, per tant, es pot orientar amb les bones pràctiques que proporciona la Guia. A més, ho interrelaciona amb la jurisprudència més rellevant en alguns aspectes, perquè al llarg del text es van citant sentències anteriors a la seva publicació exposant la interpretació d'aquestes per complementar diferents punts de la guia. Per tant, aquest fet mostra com algunes de les bones pràctiques que exposa la Guia ja s'havien aplicat prèviament.

Així doncs, després de realitzar l'anàlisi jurisprudencial, cal remarcar que tot i que hi ha sentències que s'adeqüen als criteris de la Guia, no es pot afirmar que sigui perquè l'hagin consultat. Aquest fet queda constatat perquè als pronunciaments judicials no es fa referència a la Guia com a document en sí, és a dir, no és que s'indiqui que s'aplica perquè s'hagi consultat, atès que no és vinculant.

Les úniques conclusions remarcables que es poden extreure de la revisió dels pronunciaments judicials són les següents:

- I) Pel que fa a la influència de la Guia als pronunciaments judicials que són posteriors a la seva publicació, és a dir, per dates, no s'observa cap diferència significativa. Això és perquè als pronunciaments judicials en relació amb el deute públic, la qüestió important és veure si s'aplica el tenor literal del TRLC o el criteri de la STS 2 de juliol de 2019.
- II) Quant a les diferències entre els pronunciaments judicials de Catalunya i els que no ho són, l'única diferència es troba amb la qüestió del deute públic, on les interlocutòries dels jutjats del (JM) d'Oviedo i de la Corunya consideren que el TRLC no s'ha excedit amb la seva refosa, per tant, no estan d'acord amb la doctrina *ultra vires* que interpreten la resta de pronunciaments judicials i, en conseqüència, perquè ho exposa el TRLC, no exoneren el deute públic.

- III) En la mateixa línia, la Guia no menciona la Directiva (UE) 2019. Les úniques sentències que concedeixen el benefici de l'exoneració del passiu insatisfet basant-s'hi són la 27 i 29, de Getxo i Lleó respectivament.
- IV) Finalment, la interlocutòria número 11 de Salamanca, i l'AP de Barcelona (sentències 4 i 5) segueixen les mateixes idees, amb la qüestió del manteniment de la situació d'insolvència a l'hora de declarar concurs.

Per tant, es conclou que en general, en relació amb els dos criteris estudiats, a excepció de les diferències exposades prèviament, no es pot establir cap línia general o tendència de possible influència en els pronunciaments judicials anteriors i posteriors a la publicació de la Guia, ni pel fet que siguin de Catalunya o no.

No obstant, és evident que el fet de recopilar els aspectes necessaris per desenvolupar un procediment de segona oportunitat amb un document, en aquest cas, la Guia, sempre serà positiu per facilitar el desenvolupament dels procediments. Així mateix, com ja s'ha comentat prèviament, Catalunya és la comunitat autònoma on ha pogut tenir més transcendència, perquè tal i com va explicar el Sr. Salazar, es va divulgar de manera gratuïta. Per tant, és la comunitat autònoma que, els professionals n'han pres coneixement i podria haver tingut més influència, a diferència la resta d'autonomies.

4.1. Limitacions

La present investigació ha comptat, a grans trets, amb dues grans limitacions, que s'han de tenir presents per tal de poder ser crítics i rigorosos amb el projecte.

Per una banda, per poder estudiar amb més detall la influència de la Guia als pronunciaments judicials, com a objectiu específic, hagués sigut interessant poder realitzar entrevistes a Jutges i Magistrats que haguessin pogut aportar la seva experiència i coneixements, donant una visió més global de l'estudi. Tot i així, el present treball compta amb dues entrevistes a dos advocats que aporten molta informació necessària per tal de complementar el treball.

Per altra banda, s'ha de tenir clar que la Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet que s'estudia aquí, compila, ajuda i és actual, però se sap que neix amb un període de vida molt curt, perquè ràpidament serà superada pel projecte de llei de reforma de la LC que està en tramitació parlamentària i que té previsió d'aprovar-se properament.

4.2. Investigacions futures

La decisió d'incloure aquest apartat en el present projecte és perquè no es pot obviar que, actualment hi ha el Projecte de Llei de 14 de gener de 2022, de reforma del text refós de la Llei Concursal, aprovat pel Reial Decret Legislatiu 1/2020, de 5 de maig, per a la transposició de la Directiva (UE) 2019/1023 del Parlament Europeu i del Consell, de 20 de juny de 2019, sobre marcs de reestructuració preventiva, exoneració de deutes i inhabilitacions, i sobre mesures per augmentar l'eficiència dels procediments de reestructuració, insolvència i exoneració de deutes, i per la qual es modifica la Directiva (UE) 2017/1132 del Parlament Europeu i del Consell, sobre determinats aspectes del Dret de societats (Directiva sobre reestructuració i insolvència), que està en fase de tramitació parlamentària i que properament s'aprovarà i entrarà en vigor.

Aquest projecte de llei farà una modificació rellevant del règim vigent, que afectarà fonamentalment el règim del dret preconcursal, on els plans de reestructuració substituiran els acords de refinançament i els acords extrajudicial de pagaments, i que per tant, també afectarà el regim de la segona oportunitat. És a dir, incidirà en tota la present investigació, perquè hi haurà una reforma substantiva en la normativa.

Tal i com el Sr. Salazar indica a l'entrevista, *“molts professionals han fet esmenes en aquesta proposta de reforma de LC. En concret, pel que fa a la segona oportunitat, s'està treballant molt fort sobre dues esmenes:*

- a) L'accés a la segona oportunitat no pot quedar prohibida per a les persones que han tingut una situació de ser condemnats administrativament per una sanció administrativa. És una exageració, però s'ha dit i és perillós.*
- b) Un cop entrem a la segona oportunitat, que el crèdit públic sigui un crèdit amb el mateix tractament que la resta de creditors, és a dir, exonerable on toqui (segurament tractat amb els privilegis oportuns, etc.), però no pas protegit d'una manera tan extraordinària com que simplement sigui no exonerable (intocable)”.*

Finalment, el Sr. Pardo, indica a l'entrevista que *“ara mateix el text del Projecte no és gaire positiu en relació amb la Segona Oportunitat, i més concretament pel que fa al crèdit públic, perquè incorpora barreres d'accés d'entrada que no existien (que no permeten ni accedir) i a més, fan que encara que hi puguem accedir, al final no t'exoneren del crèdit públic, en cap cas (amb alguna excepció)”.*

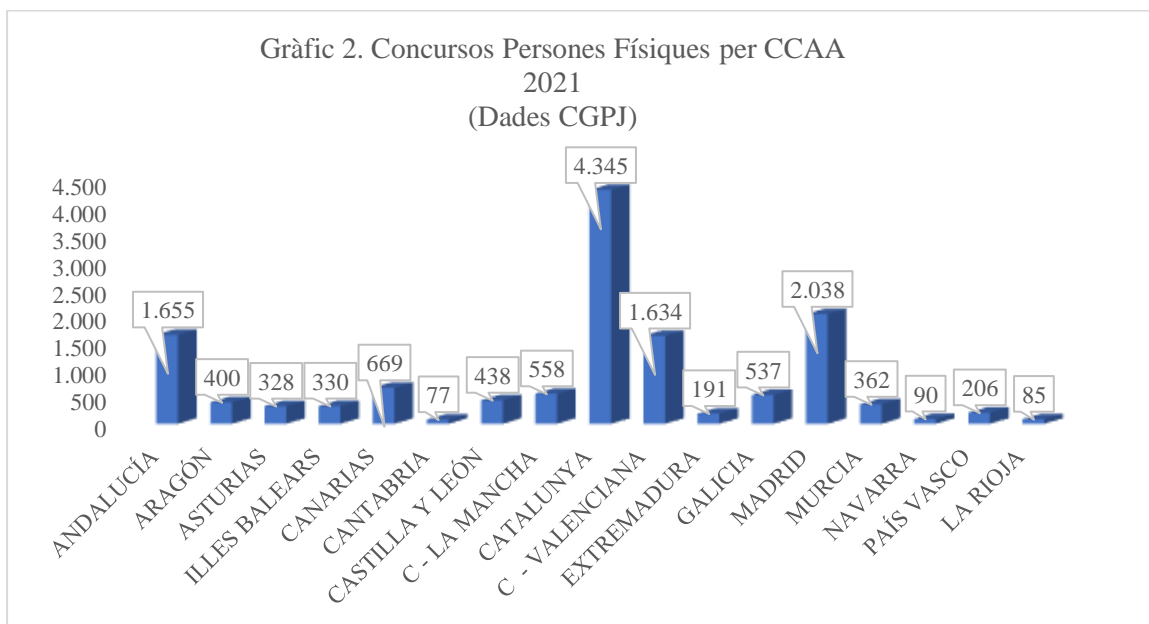
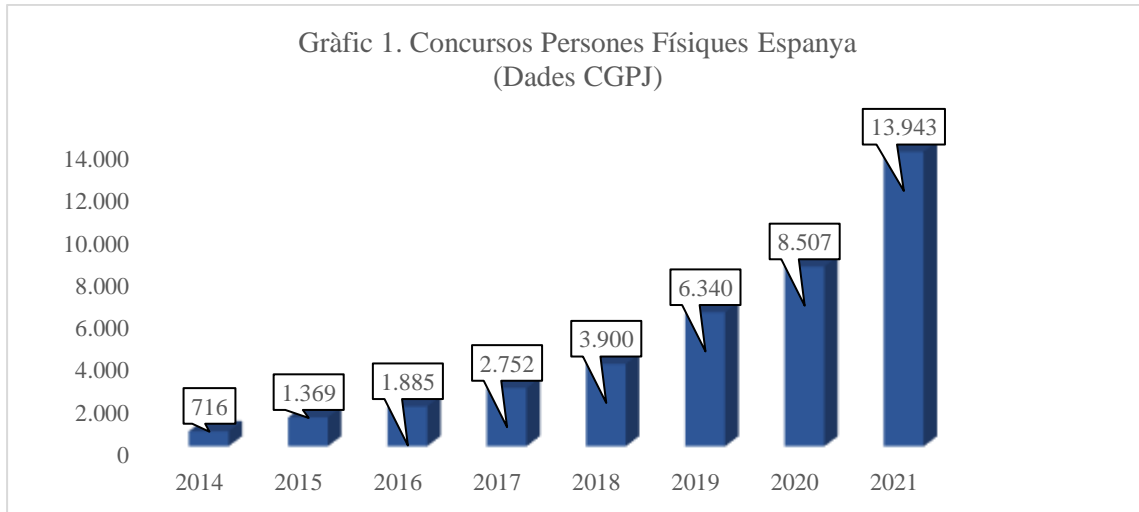
5. BIBLIOGRAFIA

- Blázquez Martín, D. (2006). Apuntes acerca de la educación jurídica clínica*. *Universitas: Revista de Filosofía, Derecho y Derecho y Política*, N° 3, Invierno 2005/2006. ISSN 1698-7950, 1933, 43–60. <http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2004978>
- Carles Delgado, J. i Cuesta Martin, C. (2013). La problemática del concurso de acreedores de la persona física. Soluciones jurisprudenciales y de Derecho Comparado. *Portal Jurídico de Thomson Reuters*. <https://www.legaltoday.com/practica-juridica/derecho-mercantil/concursal/la-problematika-del-concurso-de-acreedores-de-la-persona-fisica-soluciones-jurisprudenciales-y-de-derecho-comparado-2013-03-01/>
- Cuena Casas, M. (2020). El régimen de segunda oportunidad en el Texto Refundido de la Ley Concursal. La exoneración del pasivo insatisfecho. *Diario La Ley*, N° 9669, Sección Tribuna,, Wolters Kluwe, 1–24. https://diariolaley.laleynext.es/Content/Documento.aspx?params=H4sIAAAAAAAEAMtMSbF1CTEAAmNDY0MDE7Wy1KLizPw8WyMDIwMDcwNjkEBmWqVLfnJIZUGqbVpiTnEqAGbc6_Y1AAAAWKE
- De los Bueis Castañares, R. (2021). Una visión panorámica de la regulación del beneficio de la exoneración del pasivo insatisfecho en el texto refundido de la Ley Concursal y en la Directiva (UE) 2019/1023. *InDret*, 25–50. <https://doi.org/10.31009/indret.2021.i2.02>
- Gadea Soler, E. (2020). El beneficio de la exoneración del pasivo insatisfecho. Tratamiento de los créditos públicos y por alimentos en las primeras resoluciones dictadas después de la entrada en vigor del TRLC. *Paper Knowledge . Toward a Media History of Documents*, 20–36.
- García Marí, J. H. (2018). *La ineficiencia del concurso de acreedores Español: análisis de las causas y modelo explicativo*. <https://doi.org/10.31428/10317/7250>
- Gobierno. (2022). Proyecto de Ley de reforma del texto refundido de la Ley Concursal, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, de 5 de mayo, para la transposición de la Directiva (UE) 2019/1023 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2019, sobre mar. *Boletín Oficial de Las Cortes Generales. Congreso de Los Diputados*, 1–142. https://www.congreso.es/public_oficiales/L14/CONG/BOCG/A/BOCG-14-A-84-1.PDF
- Guia de bones pràctiques en matèria d'acord extrajudicial de pagaments, concurs consecutiu i exoneració del passiu insatisfet. (2020). *Grup de Treball CEJFE Sobre Segona Oportunitat*. https://cejfe.gencat.cat/web/.content/00_HOME/5_actualitat/noticies/Guia_bones_practiques

- Gutiérrez Prérez, E. (2021). El castigo penal del sobreendeudamiento del deudor consumidor y su coordinación con el régimen de segunda oportunidad. La insolvencia del deudor persona natural ante la transposición de la Directiva 2019/1023. *Monografía Núm. 46. Revista de Derecho Patrimonial*, September. https://www.researchgate.net/publication/354706361_El_castigo_penal_del_sobreendeudamiento_del_deudor_consumidor_y_su_coordinacion_con_el_regimen_de_segunda_oportunidad
- L'Observatori de la Insolvència Personal. (2021). *Análisis estadístico de la insolvencia personal. Informe Inicial*. <https://me-qr.com/mobile/pdf/1697070>
- Montilla Arjona, L. (2018). Vista de Perspectivas de la Ley de Segunda Oportunidad de la Persona Física. *Revista de Derecho UNED*, 23, 457–491. <http://revistas.uned.es/index.php/RDUNED/article/view/24033/19067>
- Pérez Benítez, J. J. (2021). Dos cuestiones sobre el concurso de personas físicas: el «archivo exprés» en el concurso de persona física y la extensión del beneficio de exoneración del pasivo insatisfecho. *Lefebvre*. <https://elderecho.com/dos-cuestiones-sobre-el-concurso-de-personas-fisicas-el-archivo-expres-en-el-concurso-de-persona-fisica-y-la-extension-del-beneficio-de-exoneracion-del-pasivo-insatisfecho>
- Puigcerver Asor, C. i Adan Domenech, F. (2019). *La aplicación práctica de la segunda oportunidad: problemas y respuestas* (Bosch Edit).
- Sancho Gallardo, I. (2022). El requisito de la buena fe para obtener la exoneración del pasivo insatisfecho. *Revista General de Insolvencias & Reestructuraciones / Journal of Insolvency & Restructuring* 5 / 2022. N°5, 31-46.
- Sendra Albiñana, A. (2016). El beneficio de exoneración del pasivo insatisfecho como limitación cuantitativa al principio de responsabilidad patrimonial universal. *Revista CESCO de Derecho de Consumo*, N° 17/2016, 146–158. <https://revista.uclm.es/index.php/cesco/article/view/952>

6. ANNEXOS

6.1. Gràfics de concursos de persones físiques

Font: CGPJ

6.2. Taula 1. Taula de concordança articles TRLC i LC

TRLC	LC
TÍTOL III De l'acord extrajudicial de pagaments	
CAPÍTOL I Dels pressupòsits	
631, 632, 633 i 634	231
CAPÍTOL II Del nomenament de mediador concursal	
Secció 1a. De la sol·licitud de nomenament de mediador concursal	
635, 636, 637, 638 i 640	232
639	235
Secció 2a. Del nomenament de mediador concursal	
641, 642, 643, 644, 645, 646 i 647	233
Secció 3a De la comunicació del nomenament	
648, 649, 650, 651, 652 i 653	233
Secció 4a. Del règim supletori	
654	No en té
Secció 5a. Del deure de sol·licitar ajornament o fraccionament de l'obligació de pagament dels crèdits de dret públic	
655, 656, 657 i 658	No en té. Es una de les novetats d'harmonització del TRLC
CAPÍTOL III Dels deures de comprovació	

659, 660 i 661	234
CAPÍTOL IV De l'acord extrajudicial de pagaments	
Secció 1a. De la convocatòria als creditors	
662 i 633	234
664	235.2.c
665	235.3
Secció 2a. De la proposta d'acord extrajudicial de pagaments	
666, 667, 668, 669 i 670	236
671, 672, 673, 674 i 675	No en té. Es una de les novetats d'harmonització del TRLC
Secció 3a. De l'acceptació de la proposta	
676	237
677, 678, 679, 680, 681 i 682	238
CAPÍTOL V De l'eficàcia de l'acord	
683	238
684	238 bis
685 i 686	240
CAPÍTOL VI De la impugnació de l'acord	
687, 688, 689, 690, 691 i 692	239

CAPÍTOL VII Del compliment de l'acord	
693 i 694	241
TÍTOL IV De les especialitats del concurs consecutiu	
CAPÍTOL I Del concurs consecutiu	
695 i 696	242
CAPÍTOL II De les normes comunes en matèria de concurs consecutiu	
697 i 699	No té referència directa en la Llei Concursal
Secció 2a de les especialitats en matèria de qualificació del concurs	
700, 701 i 702	
CAPÍTOL IV De les especialitats del concurs consecutiu a un acord extrajudicial de pagaments	
Secció 1a. De la sol·licitud de concurs consecutiu	
705 i 706	No té referència concordança específica en la Llei Concursal
Secció 2a. Del règim del concurs consecutiu	
707, 708,	No té referència concordança específica en la Llei Concursal
709	242.2.2n
710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 178, 719 i 720	No té referència concordança específica en la Llei Concursal

Subsecció 4a De la conclusió per insuficiència de la massa activa simultània a la declaració del concurs	
472	176 bis
Secció 5a dels efectes de la conclusió del concurs	
484	178
CAPÍTOL II Del benefici de l'exoneració del passiu insatisfet	
Secció 1a de l'àmbit d'aplicació	
486	178 bis
Secció 2a del règim general	
487, 488, 489, 490, 491, 492	178 bis
Secció 3a del règim especial d'exoneració per l'aprovació d'un pla de pagaments	
493, 494, 495, 496, 497, 498 i 499	178 bis
Secció 4a. Dels efectes comuns de l'exoneració	
500, 501, 502	178 bis
Capítol III De la reobertura del concurs	
503, 504, 505, 506, 507	179

Font: *elaboració pròpia a partir de la Guia.*

6.3. Taula 2. Taula de jurisprudència

1. Sentència del Tribunal Suprem, Sala del Civil, Secció 1ª, de 13 de març de 2019, Recurs de cassació nº 3355/2016. Sentència núm. 150/2019 (RJ/2019/1137-ECLI:ES:TS:2019:897). Ponent Excel·lentíssim Senyor Don Ignacio Sancho Gargallo.
2. Sentència del Tribunal Suprem, Sala del Civil, Secció Ple, de 2 de juliol de 2019, Recurs de cassació nº 3669/2016. Sentència núm. 381/2019 (RJ/2019/2769-ECLI:ES:TS:2019:2253). Ponent Excel·lentíssim Senyor Don Ignacio Sancho Gargallo.
3. Audiència Provincial de Biscaia, jurisdicció civil, secció 4ª, de 18 de setembre de 2019, Recurs d'apel·lació nº 765/2019. Interlocutòria núm. 1445/2019 (AC/2019/1445). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Edmundo Rodríguez Achutegui.
4. Audiència Provincial de Barcelona, jurisdicció civil, secció 15ª, de 21 d'octubre de 2019, Recurs d'apel·lació nº 1088/2019. Sentència núm. 1897/2019 (JUR\2019\293525-ECLI:ES:APB:2019:11731). Ponent Il·lustríssima Senyora D. Marta Cervera Martínez
5. Audiència Provincial de Barcelona, jurisdicció civil, secció 15ª, de 28 de novembre de 2019, Recurs d'apel·lació nº 1360/2019. Interlocutòria núm. 202/2019 (JUR\2019\334802-ECLI:ES:APB:2019:9596A). Ponent Il·lustríssim Senyor Don José María Ribelles Arellano.
6. Audiència Provincial de Barcelona, jurisdicció civil, secció 15ª, de 14 de gener de 2020, Recurs d'apel·lació nº 1586/2019. Sentència núm. 76/2020 (JUR/2020/46519-ECLI:ES:APB:2020:178). Ponent Il·lustríssim Senyor Don José María Fernández Seijo.
7. Audiència Provincial de Pontevedra, jurisdicció civil, secció 1ª, de 12 de febrer de 2020, Recurs d'apel·lació nº 710/2019. Sentència número 71/2020 (AC/2020/917-ECLI:ES:APPO:2020:379). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Jacinto José Pérez Benítez.
8. Audiència Provincial de Navarra, secció 3ª, de 26 de febrer de 2020, Recurs d'apel·lació nº 815/2019. Interlocutòria núm. 38/2020. Ponent Il·lustríssim Senyor Don Daniel Rodríguez Antúnez.*
9. Tribunal d'Instància Mercantil de Sevilla, jurisdicció civil, secció 2ª, de 2 d'abril de 2020, Interlocutòria (JUR/2020/137806). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Juan Francisco Santana Miralles.
10. Sentència del Tribunal Suprem, Sala del Civil, Secció 1ª, d'1 de juliol de 2020, Recurs de cassació nº124/2018 (RJ/2020/2223-ECLI:ES:TS:2020:2071). Ponent Excel·lentíssim Senyor Don Ignacio Sancho Gargallo.
11. Audiència Provincial de Salamanca, jurisdicció civil, secció 1ª, de 16 de juliol de 2020, Interlocutòria núm. 101/2020 (AC/2021/550). Ponent il·lustríssima Senyora D. Carmen González Suárez.
12. Audiència Provincial de Madrid, jurisdicció civil, secció 5ª, de 31 de juliol de 2020, Recurs d'apel·lació nº 545/2020. Sentència. (AC/2020/1295). Ponent Il·lustríssima Senyora Covadonga Sola Ruiz.

13. Jutjat del Mercantil de Barcelona núm. 7, jurisdicció civil, de 8 de setembre de 2020, Procediment nº 507/2018, Interlocutòria (JUR/2020/277069-ECLI:ES:JMB:2020:32A). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Raúl Nicolás García Orejudo.
14. Jutjat del Mercantil de la Corunya núm. 1, jurisdicció civil, de 6 d'octubre de 2020, Procediment nº 198/2018. Interlocutòria núm. 143/2020 (JUR/2020/314574-ECLI:ES:JMC:2020:60A). Ponent Il·lustríssima Senyora D. Núria Fachal Noguera
15. Jutjat del Mercantil de Madrid núm. 13, jurisdicció civil, de 6 d'octubre de 2020, Interlocutòria 170/2020 (JUR/2020/295129). Ponent Il·lustríssima Senyora D. Bárbara María Córdoba Ardao.
16. Audiència Provincial de València, de 24 de novembre de 2020, Recurs d'apel·lació nº 670/2020, Interlocutòria 210/2020. Ponent Don Jorge de la Rúa Navarro.*
17. Jutjat de Primera Instància i Instrucció d'Osca, secció 5ª, de 25 de novembre de 2020, Interlocutòria nº 171/2020.*
18. Jutjat del Mercantil de Bilbao núm. 1, jurisdicció civil, de 16 de desembre de 2020, Interlocutòria nº 864/2020 (JUR/2021/46537). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Marcos Bermúdez Ávila.
19. Jutjat del mercantil d'Oviedo núm. 1, jurisdicció civil, de 13 de gener de 2021, Interlocutòria núm. 1/2021 (JUR/2021/303656-ECLI:ES:JMO:2021:2837A). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Alfonso Muñoz Paredes.
20. Jutjat del Mercantil de Madrid núm. 1, jurisdicció civil, de 18 de gener de 2021, Interlocutòria (JUR/2021/99954). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Carlos Nieto Delgado.
21. Jutjat del Mercantil de Bilbao núm. 2, jurisdicció civil, de 28 de gener de 2021, Procediment nº 632/2018. Interlocutòria núm. 52/2021 (JUR/2021/46534). Ponent Il·lustríssima Senyora D. Olga Ahedo Peña.
22. Jutjat del Mercantil de Madrid núm. 13, jurisdicció civil, Secció 1ª, interlocutòria de 18 de febrer de 2021, procediment 447/2020. Interlocutòria núm. 71/2021 (JUR/2021/53279). Ponent Il·lustríssima Senyora D. Bárbara María Córdoba Ardao.
23. Jutjat del Mercantil de Madrid núm. 13, jurisdicció civil, de 3 de març del 2021, Sentència núm. 166/2021 (JUR/2021/99963). Ponent Il·lustríssima Senyora D. Bárbara María Córdoba Ardao.
24. Jutjat del Mercantil de Barcelona núm. 3, jurisdicció civil, de 12 de març de 2021, interlocutòria nº 167/2021 (JUR/2021/86011). Ponent Senyora D. Berta Paellicer Ortíz.
25. Audiència Provincial de les Illes Balears, jurisdicció civil, Secció 5ª, de 25 de juny de 2021, Recurs d'apel·lació nº 729/2020. Sentència núm. 584/2021 (JUR/2021/281599-ECLI:ES:APIB:2021:1474). Ponent Il·lustríssima Senyora D. María Aranzazu Ortíz González.*
26. Audiència Provincial de Guipúscoa, jurisdicció civil, Secció 2ª, Recurs d'apel·lació nº 2533/2021. Interlocutòria núm. 116/2021 (AC/2021/1656-ECLI:ES:APSS:2021:826A). Ponent Il·lustríssima Senyora Ana Moreno Galindo.

27. Jutjat d'Instància i Instrucció de Getxo núm. 3, de 9 de setembre de 2021, concurs abreviat nº 487/2019-L. Interlocutòria. Magistrada Vanesa Murillo Villaverde.*
28. Jutjat del Mercantil de Barcelona núm. 11, de 18 d'octubre de 2021, sentència nº 169/2021.*
29. Jutjat de Primera Instància i Mercantil de Lleó núm. 8, jurisdicció civil, d'11 de novembre de 2021, interlocutòria nº 132/2021 (JUR/2021/342183). Ponent Il·lustríssim Senyor Pablo Arraiza Jiménez.
30. Audiència Provincial de Múrcia, jurisdicció civil, Secció 4ª, de 16 de desembre de 2021, Recurs d'apel·lació nº 249/2021. Interlocutòria núm. 315/2021 (JUR/2022/93595). Ponent Il·lustríssim Senyor Don Carlos Moreno Millán.